

Отримано: 23 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 18 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 21 березня 2022 р.

e-mail: o.v.kholodenko@npu.edu.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-240-243

Холоденко О. В. Теоретичні аспекти професійної іншомовної підготовки у закладах вищої освіти в умовах міжкультурної інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 240–243.

УДК: 378.147:81'243:316.4.063

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5839-969X>

Холоденко Олена Віталіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуто питання теоретичного підґрунтя деяких теоретичних аспектів професійної іншомовної підготовки в умовах міжкультурної інтеграції. Розглянуто поняття «інтеграція» в загальному значенні та «міжкультурна інтеграція» як перетворююча взаємодія в межах культур. Охарактеризовано поняття «культура» та її місце в розумінні міжкультурних процесів. Визначено складності, які виникають в процесі міжкультурної інтеграції між суб'єктами різних соціокультурних середовищ. Наголошено на значущості професійної іншомовної підготовки у вищих закладах освіти для успішного виконання професійної діяльності в умовах міжкультурної інтеграції. Розглянуто мотиваційну складову здобувачів освіти щодо професійної іншомовної підготовки. Зазначено, що професійна іншомовна підготовка має включати знання лінгвокультурологічного змісту для формування іншомовної компетенції, яка крім мовних та мовленнєвих аспектів включатиме знання щодо соціально-професійних ролей, уміння та навички вести іншомовну професійну комунікацію відповідно до норм, правил та традицій іншомовного соціокультурного простору. Іншомовну професійну підготовку доцільно здійснювати через когнітивну, комунікативну та практичну діяльність.

Ключові слова: іншомовна професійна підготовка, міжкультурна інтеграція, культура, когнітивна діяльність, комунікативна діяльність, практична діяльність.

Olena Kholodenko,

PhD in pedagogics,

National Pedagogical Dragomanov University

THEORETICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN INTERCULTURAL INTEGRATION CONDITIONS

The article considers the issues of theoretical basis of professional foreign language training theoretical aspects in the intercultural integration conditions. The concepts of "integration" in the general sense and "intercultural integration" as a transformative interaction within cultures are considered. The concept of "culture" and its place in the understanding of intercultural processes is described. The difficulties that arise in the process of intercultural integration between the subjects of different socio-cultural environments are identified. The importance of professional foreign language training in higher education institutions for the successful implementation of professional activities in the context of intercultural integration is emphasized. The motivational component of students in professional foreign language training is considered. It is noted that professional foreign language training should include knowledge of linguistic and cultural content for the formation skills and abilities to conduct foreign language professional communication in accordance with norms, rules and traditions. It is expedient to carry out foreign language training through cognitive, communicative and practical activity.

Keywords: foreign language training, intercultural integration, culture, cognitive activity, communicative activity, practical activity.

Постановка проблеми. Інтеграція України в глобальне співтовариство, зростання та розширення комунікації між представниками різних країн, мов, культур вимагають від нового покоління готовності до сприйняття елементів міжкультурної комунікації з метою перетворення процесу спільної взаємодії задля успішної життєдіяльності в умовах сьогодення. Зрозуміло, що це вимагає володіння низкою різноманітних знань, вмінь та навичок серед яких особливе місце посідає володіння іншомовною компетенцією. У закладах вищої освіти іншомовна компетенція, насамперед, формується протягом професійної іншомовної підготовки. Глобальні міжкультурні інтеграційні процеси у тій чи іншій мірі впливають на весь освітній процес у закладах вищої освіти, проте найбільшого впливу зазнає вивчення іноземних мов, оскільки мова є носієм культури певної країни, відображає її сутність, особливості, неповторність.

Отже, визначення навчальної стратегії та розробка навчально-методичного комплексу, що забезпечить відповідну професійну іншомовну підготовку в умовах міжкультурної інтеграції є надзвичайно важливою задачею для викладачів іноземних мов. Розуміння науко-методичного теоретичного підґрунтя є необхідним базисом для успішного розв'язання даної задачі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття інтеграції можна зустріти в різних науках: соціальних, педагогічних, природничих, математичних тощо. Це поняття доволі глибоко і всебічного вивчалось науковцями різних наукових галузей. Так, у педагогіці вперше поняття «інтеграція» було використано Яном Амосом Каменським у видатній роботі «Велика дидактика», Й.-Г. Песталоцці розглядав інтеграцію як метод навчання. К.Д. Ушинський поклав сутність поняття інтеграції в основу аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Американський педагог Дж. Гіббоне визначав інтеграцію як поєднання частин системи в єдине ціле задля отримання результату, який перевищуватиме значення окремих частин до їхньої взаємодії.

Сьогодні питання інтеграції в педагогіці і надалі залишається актуальним, недарма багато дискусій точиться навколо питання інтеграційного підходу у навчанні.

Суспільні науки розглядають поняття інтеграції в рамках теорії міжнародного обміну та дослідження інтеграційних процесів у різних регіонах світу. Зазначенні питання інтеграційних процесів досліджували Д. Рікардо, Б. Олін, Р. Уотс та

ін. В природничому циклі, зокрема в біології, інтеграція розглядається як метод біологічного пізнання, який протилежний методу редукції. Аналогічно, як у математичних науках поняття інтеграції є протилежним поняттю диференціації.

В науковій літературі зустрічається багато визначень поняття інтеграції, проте на наш погляд, найбільш точним та універсальним є наступне визначення: інтеграція – це процес взаємопроникнення, об'єднання елементів у ціле, що веде до розвитку системи, набуттю нових властивостей, перетворенню елементів всередині системи (Merkulova, Pridanova, 2016).

Якщо мова іде про взаємопроникнення та об'єднання елементів різних соціокультурних просторів ми говоримо про міжкультурну інтеграцію. Поняття міжкультурної інтеграції стало предметом дослідження з другої половини ХХ століття. Його вивчали Р. Бенедикт, Д. Лінтон, М. Малиновський, К. Самнер та ін. Питання міжкультурної взаємодії розглянуто Т. Татаренко як чинник структурної організації соціокультурного простору (Татаренко, 2009). Про необхідність кроскультурного підходу у визначенні стратегічного планування розвитку громад зазначено в роботі П. Брансона (Brunson, 2013).

Щодо питання організації професійної іншомовної підготовки в умовах міжкультурної інтеграції зазначимо, що це питання розглядалось у праці Я.В. Абсаямової, де авторка наголошує на необхідності розробки нової концепції навчання студентів іноземних мов, оскільки мова визначається фактором низки соціальних, економічних та культурних успіхів країни в цілому (Абсаямова, 2020:347). О. Юдіна, Р.Вязова, Л.Компанієць розглядають психологічні аспекти міжкультурної комунікації, акцентують увагу на особливості формування нової культури свідомості, визначають соціально-психологічні передумови іншомовної підготовки студентів до професійно орієнтованої міжкультурної комунікації (Юдіна, Вязова, Компанієць, 2021:173). Проте питання теоретичного підґрунтя для глибинного розуміння взаємозв'язку між професійною іншомовною підготовкою та процесом міжкультурної інтеграції потребує більшого розгляду.

Мета статті. Розглянути сутність поняття міжкультурної інтеграції, з'ясувати психологічні та мовні причини ускладнення зазначеного процесу. Визначити місце та роль професійної іншомовної підготовки у міжкультурній інтеграції. Проаналізувати питання мотивації та ефективності когнітивної, комунікативної та практичної видів діяльності у процесі професійної іншомовної підготовки у закладах вищої освіти в умовах міжкультурної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Інтеграційні процеси пов'язані з активною, перетворюючою взаємодією. Міжкультурна інтеграція охоплює взаємодію в межах культур. Почнемо з розгляду поняття «культура». Культура – досить широке, складне та багатопланове явище, яке охоплює майже все, що створюється людьми, визнається суспільством. Як зазначається в довіднику з соціальної психології за редакцією В. Крисько, соціальна культура знаходить своє вираження як у матеріальній (споруди, знаряддя праці, книги, картини, предмети побуту, релігійні храми, предмети культури і таке ін.), так і нематеріальній, духовній (знання, ідеї, закони та норми, цінності та правила поведінки, мова, традиції, ритуали, звички і таке ін.) формах (Крисько, 2003:18). Культура суспільства збагачує особистість завдяки системі індивідуально-особистісних ціннісних орієнтацій та мотивів діяльності, формує внутрішній нормативно-регулятивний механізм, за допомогою якого окрема особистість налагоджує зв'язки з конкретним середовищем та суспільством в цілому шляхом активної, перетворюючої взаємодії (Холоденко, 2011).

Таким чином, з точки зору соціокультурного розуміння суті поняття інтеграції можна стверджувати, що міжкультурна інтеграція представляє собою сукупність специфічних процесів взаєморозуміння в процесі спілкування та подальшої соціальної взаємодії співрозмовників, які належать до різних культур, говорять різними мовами, мають інакше світосприйняття та низку мовних і соціокультурних відмінностей, проте кожен із співрозмовників розуміє і приймає цю «чужерідність» і прагне до спільної активної перетворюючої взаємодії.

Як було зазначено вище, міжкультурна інтеграція на особистісному рівні як правило починається з іншомовного спілкування. Повноцінне та якісне іншомовне спілкування можливе лише в разі сформованості іншомовної компетенції. Відомо, що іншомовна компетенція об'єднує в собі мовну компетенцію (фонетичну, лексичну, граматичну тощо), мовленнєву (компетенцію в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі) та соціокультурну компетенцію (країнознавчу, лінгвокраїнознавчу тощо). Всі зазначені компетенції формуються у вищих навчальних закладах освіти протягом професійної іншомовної підготовки. Зрозуміло, що в разі формування саме іншомовної підготовки для професійних цілей велика увага приділяється оволодінню здобувачами освіти іншомовної професійної лексики та уміннями та навичками щодо моделювання комунікативних ситуацій з урахуванням особливостей тих чи інших комунікативних моделей поведінки та спілкування прийнятих у відповідних професійних сферах.

Завдяки міжкультурним аспектам спілкування здобувачі освіти оволодівають лінгвістичними маркерами соціальних стосунків, дотримуються соціально прийнятих форм звертання, ведення розмови, вживання відповідних висловлювань, що відповідає нормам, правилам та стандартам іншомовного спілкування (Холоденко, 2020). Так званий «діалог культур» потребує знання не лише своєї культури, а й культури країни мова якої вивчається. Цьому сприяє формування соціокультурної компетенції протягом процесу іншомовної підготовки здобувачів освіти. Соціокультурна компетенція є ефективним засобом формування фахівця немовного профіля, орієнтованого на міжнародну діяльність, фахівця, який усвідомлює цілісність світу, значущість міжкультурної взаємодії.

Проте цей процес доволі непростий. Насамперед, це обумовлено усталеними моделями поведінки притаманним тому чи іншому соціокультурному середовищу. На це звертали увагу у наукових працях В. Манакін, Г. Трейгер, Є. Холл та інші. Вони стверджували, що моделі поведінки особистості формуються в процесі виховання у соціокультурному середовищі через комунікацію та з урахуванням норм та правил спілкування конкретного соціуму. Недотримання або порушення цих норм та правил може привести до непорозуміння та перешкоджанню успішному комунікативному процесу.

В свою чергу В. Гумбольдт підкреслював, що мова є тим засобом, який матеріалізує картину світу, який формує свідомість. Мова для нації виступає в ролі засобу оригінального, властивого лише цій певній нації способу мислення та світосприйняття. Іншими словами за Гумбольдтом, різні мови – це різне бачення однієї й тієї самої речі.

Таким чином, дуже важливо в процесі професійної іншомовної підготовки здобувачів освіти звертати увагу не лише на вербальні, а й на невербальні засоби спілкування, норми та правила комунікативної поведінки прийняті у іншомовному соціокультурному середовищі, на ментально-психологічні особливості тощо.

Психологи визначають, що ще з дитинства в кожному з нас формується належність до певної соціальної групи, яка сприймається як «своя», і відповідно, пов'язана із відчуттям безпеки та надійності. «Чуже» викликає тривожність та відчуття небезпеки. Це складники процесу самоідентифікації і в людській свідомості мають архаїчну природу. Розуміючи ці особливості людської психіки, дуже важливо спрямувати роботу з іншомовної підготовки таким чином, щоб зменшити бар'єр у сприйнятті іншомовного контексту, автентичного змісту чи у виконанні комунікативної ролі протягом іншомовного спілкування.

Таким чином, в умовах міжкультурної інтеграції, з одного боку у сучасному глобальному світі щоденно засобом комунікації відбувається тісна взаємодія людей різних країн, культур, мов, людей з відмінними ментальними, соціокультурними, історичними та навіть географічними аспектами, з іншого – міжкультурний інтеграційний процес потребує, щоб комунікація при іншомовному спілкуванні відбувалася з розумінням та усвідомленням, а головне із гнучкістю сприйняття людиною певних стереотипів іншої культури, можливо іншої картини світу, відмінного змісту мислення людей, які говорять іноземною мовою. Як цього досягти в умовах професійної іншомовної підготовки у закладах вищої освіти та які види діяльності є найбільш ефективними у зазначеному процесі?

Насамперед, на нашу думку, треба починати з процесу мотивації. У науковому дослідженні Л. Середюк детально досліджено процес формування мотивів для оптимізації процесу особистісного самовираження юнаків та дівчат (Середюк, 2002). Дійсно, що самовираження для молодшої людини є потужним мотиваційним фактором, який може використати педагог задля спонукання здобувачів освіти до міжособистісної чи групової іншомовної взаємодії в умовах міжкультурного спілкування. Будь яка взаємодія ґрунтується на діяльнісному підході. На нашу думку, найбільш ефективними у мотивуванні особистісного самовираження молодих людей через здійснення успішної іншомовної взаємодії є когнітивна, комунікативна та практична діяльність.

Когнітивна діяльність – це система особливостей пізнавальної, перш за все аналітико-синтетичної діяльності, організації пам'яті, стратегії вибору засобів і способів дій та прийняття рішень.

Такий вид діяльності є необхідним в умовах міжкультурної інтеграції, оскільки дозволяє пізнати особливості іншомовного соціокультурного середовища як середовища життєдіяльності іншої людської спільноти, його історії, архетипів, етнічних чи національних особливостей, форм і способів організації життя й діяльності людей, особливостей їх ментального мислення, норм поведінки та пріоритетних цінностей.

Когнітивна діяльність протягом вивчення іноземної мови тісно пов'язана з лінгвокультурологічним підходом навчання, який у лінгвістиці пов'язує мову та культуру. Лінгвокультурологія як наука займається історичним та сучасним розвитком мови через особливості духовної культури. Як зазначалось вище, глобалізація призвела до необхідності врахування світоглядних розбіжностей представників різних культур. Мова як засіб зберігання колективного досвіду, закодованого в словах, дозволяє його осмислити (Маслова, 2001).

Цей важливий пізнавальний процес у професійній іншомовній підготовці може здійснюватися і протягом іншомовної комунікативної діяльності здобувачів освіти. Практична ціль комунікативної діяльності, на нашу думку, полягає в тому, що спілкування як вид комунікативної діяльності слугує здійсненню пізнання, сприяє розвитку індивідуальних рис особистості. При правильній організації комунікативного простору та комунікативних моделей сприяє виховному процесу, є способом формування певного досвіду, формує стійкі комунікативні вміння та навички. Протягом іншомовної підготовки під час комунікативної діяльності здобувачі освіти об'єднують або інтегрують мовні та мовленнєві вміння та навички, формують у свідомості цілісну картину іншомовного світу.

У процесі спілкування протягом іншомовної підготовки здобувачами освіти здійснюється «приміряння» різних соціальних та професійних ролей, усвідомлюються ціннісні орієнтири іншомовного середовища, формується внутрішня позиція до себе та навколишнього світу, засвоюється соціальний та професійний досвід іншомовного соціокультурного середовища.

Застосовуючи такий підхід, викладач здійснює стимулюючий процес до оволодіння студентами іноземної мови та її використання у практичній діяльності професійного спрямування.

Практична діяльність є основою міжособистісної або міжгрупової взаємодії. Саме активна, перетворююча взаємодія складає сутність інтеграції. Коли ми говоримо про міжкультурну інтеграцію в глобальному світі та визначаємо місце іншомовної підготовки студентів для професійної взаємодії за даних умов, ми усвідомлюємо, що насамперед, вищі навчальні заклади освіти мають підготувати фахівця, який буде спроможним здійснювати професійну діяльність, правильно її організовувати та впроваджувати через сформовані мовні знання, комунікативні вміння і навички та засвоєний досвід виконання певних соціально-професійних ролей, які опрацьовувались під час занять з іноземної мови.

Наш практичний досвід включає широке застосування у навчанні іноземної мови методу проекту. Метод проекту або проектний метод як його ще називають, на нашу думку, є тим методом, який включає такі форми і засоби навчання, які цілком успішно забезпечують професійну іншомовну підготовку до практичної професійної діяльності з використанням іноземної мови в умовах сучасної міжкультурної інтеграції.

Цей метод передбачає використання низки додаткових методів навчання, а саме пошукового, дослідницького, проблемного тощо. Цей метод дозволяє інтегрувати іншомовні знання у знання професійні. Крім того, метод проекту дозволяє здобувачу освіти самостійно контролювати свої знання, здійснювати реалізацію творчих здібностей, самостійно здійснювати планування роботи, її структурування, здійснювати time management тощо.

В суті метод проекту містить інтегрований підхід, оскільки вимагає інтеграцію базових знань для роботи над проектом, вміння інтегруватися у дослідницький пошук, визначати значущість передбачуваних результатів, обирати місце та форми індивідуальної та групової роботи, визначати методи роботи над проектом, аналізу даних, вміння підводити підсумки, формулювати висновки та здійснювати презентацію продукту проектною роботою. Якщо взяти до уваги, що студенти вищих навчальних закладів освіти протягом професійної іншомовної підготовки братимуть участь у спільних міжнародних проектах, можна з впевненістю стверджувати, що ґрунтуючись на вище представлених теоретичних засадах, відбуватиметься активна міжкультурна взаємодія з використанням професійного іншомовного спілкування, реалізацією практичного застосування прийнятих в іншомовному соціокультурному просторі форм, засобів, норм та правил комунікації на основі

отриманих та засвоєних знань лінгвокультурологічного змісту. Отже, таким чином буде успішно відбуватись професійна іншомовна діяльність в умовах глобальної міжкультурної інтеграції.

Висновки. Міжкультурна інтеграція процес який охоплює весь глобальний світ. Він передбачає активну взаємодію в усіх сферах людської діяльності із залученням професіоналів високого рівня. Серед найважливіших складових професійної підготовки у вищих навчальних закладах особливе місце посідає іншомовна підготовка, оскільки саме іноземними мовами здійснюється професійна взаємодія в умовах міжкультурної інтеграції. Отже, навчання іноземної мови професійного спрямування має відбуватися з обов'язковим здобуттям знань лінгвокраїнознавчого та культурологічного змісту. Це необхідно, для глибинного усвідомлення ментального мислення носіїв мов, розуміння їх картини світосприйняття, оволодіння уміннями та навичками комунікативної поведінки відповідно до норм, правил та традицій, прийнятих у іншомовному соціокультурному середовищі. Без розуміння цих особливостей, навіть при високому рівні володіння іноземною мовою, спілкування буде неповним та неприродним.

Для успішної роботи викладача у цьому напрямку треба враховувати мотиваційні аспекти до навчання, а також спрямувати роботу здобувачів освіти на когнітивну діяльність з метою поглиблення знань соціокультурного змісту, комунікативну діяльність для відпрацювання комунікативних моделей поведінки з урахуванням норм та правил, практичну діяльність, спрямовану на здійснення проєктів професійних галузей іноземною мовою.

Джерела та література:

1. Абсаямова Я. В. Проблеми іншомовної підготовки фахівця в умовах міжкультурної інтеграції. *Інтелектуальна та емоційна складова навчання іноземних мов: новітні тенденції і виклики для вищої школи : тези допов. VI щоріч. Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Київ, 5 черв. 2020 р.)*. Київ: НАУ, 2020. С. 347–350.
2. Крысько В. Г. Словарь-справочник по социальной психологии. СПб.: Питер, 2003. 416 с.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология. М.: Академия, 2001. 208 с.
4. Середюк Л. А. Педагогічні умови оптимізації процесу особистісного самовираження старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». К., 2002. 18 с.
5. Холоденко О. В. Педагогічні умови соціальної адаптації випускників шкіл-інтернатів у соціокультурному середовищі: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 «Соціальна педагогіка». К., 2011. 227 с.
6. Холоденко О. В., Панов С. Ф., Смольнікова О. Г. Формування соціокультурної компетенції студентів ЗВО в процесі вивчення іноземної мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія : зб. наук. пр. / Міжнар. гуманіт. ун-т. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2020. № 46, т. 2. С. 169–172.*
7. Юдіна О. В., Вязова Р. В., Компанієць Л. Г. Іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти до професійно орієнтованої міжкультурної комунікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 173–176.
8. Brunson P. R. Building Intercultural Strategies with Citizens: The Community Based Results Accountability Approach. Handbook. – EU: Center for the Study of Social Policy, 2013 32 pages.
9. L.P. Merkulova, M.V. Pridanova Conceptual Logic of Intercultural Integration. *International Research Journal*. 2016. URL: <https://research-journal.org/en/pedagogy-en/konceptualnaya-logika-mezhkulturnoj-integracii/> (дата звернення 19.02.2022).

Використані інтернет ресурси:

10. <https://naurok.com.ua/sutnist-integraci-v-doslidzhennyah-vchenih-228371.html>
11. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tatarenko_mizhkulturna.pdf

References:

1. Absalyamova Ya. V. Problemy inshomovnoyi pidhotovky fakhivtsya v umovakh mizhkul'turnoyi intehtratsiyi. *Intelektual'na ta emotsiyina skladovi navchannya inozemnykh mov: novitni tendentsiyi i vyklyky dlya vyshchoyi shkoly : tezy dopovidey VI shchorichnoyi Mizhnarodnoyi naukovoy-praktychnoyi konferentsiyi (m. Kyiv, 5 chervnya 2020 r.)*. Kyiv: NAU, 2020. S. 347–350.
2. Krysko V. G. Slovar'-spravochnik po sotsial'noy psikhologii. SPb.: Piter, 2003. 416 s.
3. Maslova V. A. Lingvokul'turologiya. M.: Akademiya, 2001. 208 s.
4. Seredyuk L. A. Pedagogichni umovy optymizatsiyi protsesu osobystisnoho samovyrazhennya starshoklasnykiv : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.07 «Teoriya ta metodyka vykhovannya». K., 2002. 18 s.
5. Kholodenko O. V. Pedagogichni umovy sotsial'noyi adaptatsiyi vypusknnykiv shkyl-internativ u sotsiokul'turnomu seredovyschi: dys... kand. ped. nauk: 13.00.05 «Sotsial'na pedagogika». K., 2011. 227 s.
6. Kholodenko O. V., Panov S. F., Smol'nikova O. H. Formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetensiyi studentiv ZVO v protsesi vyvchennya inozemnoyi movy. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya Filolohiya : zb. nauk. pr. / Mizhnar. humanit. un-t. Odesa: Mizhnarodnyy humanitarnyy universytet, 2020. № 46, t. 2. S. 169–172.*
7. Yudina O. V., Vyazova R. V., Kompaniyets' L. H. Inshomovna pidhotovka zdobuvachiv vyshchoyi osvity do profesiyno oriyentovanoyi mizhkul'turnoyi komunikatsiyi. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»: seriya «Filolohiya»*. Ostroh: Vyd-vo NaUOA, 2021. Vyp. 12(80). S. 173–176.
8. Brunson P. R. Building Intercultural Strategies with Citizens: The Community Based Results Accountability Approach. Handbook. – EU: Center for the Study of Social Policy, 2013 32 pages.
9. L.P. Merkulova, M.V. Pridanova Conceptual Logic of Intercultural Integration. *International Research Journal*. 2016. URL: <https://research-journal.org/en/pedagogy-en/konceptualnaya-logika-mezhkulturnoj-integracii/>

Internet resources:

10. <https://naurok.com.ua/sutnist-integraci-v-doslidzhennyah-vchenih-228371.html>
11. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tatarenko_mizhkulturna.pdf